

1ste Thomas Mann-lezing: Johan Braeckman over Kritisch Denken

De eerste Thomas Mann-lezing die handelde over Kritisch Denken werd kundig en spits ingeleid door Saskia Ranson, ex-studente bij prof. Johan Braeckman. Zij stelde zich terecht de vraag of Kritisch denken wel kritisch was.

Geloven zonder basis is onjuist. Dit is uiterst kort geformuleerd de stelling die Prof. Johan Braeckman in navolging van Bertrand Russell, verdedigde tijdens de eerste Thomas Mannlezing over Kritisch Denken.

En toch, elk van ons vertoont de neiging om van alles en nog wat te geloven wat er verteld wordt of wat er geschreven staat, dat komt omdat we andere mensen vaak op hun woord geloven. En die anderen hebben een punt, want absolute zekerheid is nu eenmaal onbestaande, zelfs niet in de wiskunde. Anderzijds, vertrouwen op anderen heeft ook zo zijn positieve kanten, stel je voor dat kinderen geen geloof zouden hechten aan hun ouders als die beweren dat ze niet in de beek mogen stappen omdat die te diep is.

Om kritisch te kunnen denken, moeten we in de eerste plaats kritisch durven denken, wat gemakkelijker gezegd dan gedaan is. We moeten ons m.a.w. oefenen in kritisch denken. En ja, dat zelfs heel slimme mensen ook al eens gekke dingen durven te beweren, dat bestaat ook, zoals de geoloog Kurt Wise die meent dat de aarde enkele duizend jaren geleden is geschapen. Ook Sigmund Freud kan bij Braeckman op weinig begrip rekenen. Hoe komt dat? Dat komt omdat mensen en vooral slimme mensen goed kunnen rationaliseren, iets wat wij dagelijks doen. Kromme opvattingen worden op die manier recht geredeneerd. Het zijn de typische staaltjes van sofistiek. Waarom zijn de bananen krom? Omdat ze anders niet in hun pel zouden passen, het lijkt zo banaal, maar heel vaak redeneren wij op die manier.

Een ander veel voorkomende fout komt door het feit dat mensen het 'gezien hebben met eigen ogen'. Zeg nu zelf: als je iemand van iets kan overtuigen omdat je het gehoord hebt van iemand die het zelf gezien heeft... wie zou dan nog durven twijfelen? Nog een ander fenomeen is de autoriteit van de bron of de druk die uitgaat van een groep: als twintig mensen beweren dat die bal rond is en jij ziet duidelijk dat hij eivormig is, dan ga je eerder aan jezelf beginnen twijfelen dan aan de mening van al die omstanders.

Braeckman had het tijdens zijn lezing ook even over ons brein dat wordt gebruikt voor het geheugen, dat anders werkt dan een harde schijf van een computer. Ons geheugen is simpelweg onbetrouwbaar, wat al door verschillende onderzoekers werd aangetoond. Wij herinneren ons de dingen anders dan ze waren, en herinneringen kunnen ook gefabriceerd worden. In een periode van schandalen rond seksueel kindermisbruik zijn dat soort herinneringen met uiterste voorzichtigheid te benaderen!

Johan Braeckman ging uitvoerig in op de vervalser Han van Meegeren. Zelfs na zijn bekentenis (van Meegeren was beschuldigd van de misdaad van de verkoop van een authentieke Vermeer aan Göring, en moest toen bewijzen dat hij een kundig vervalser was) waren er kunstkenner die volhielden dat de vervalsingen van Van Meegeren wel degelijk echt waren.

In de loop van zijn betoog verweet Braeckman dat homeopathie vooral placebogeneeskunde is, hij verdedigde zijn stelling door de manier toe te lichten waarop een *Randomized Controlled Trial* (RCT) wordt ingericht.

Tenslotte eindigde Braeckman zijn betoog met een filmpje dat alle aanwezigen geconcentreerd bekeken. Zowat niemand uit de zaal had de eerste maal gezien wat er bij de toegelichte reprise wel te zien was.